

ШУМАДИНКА,

ЛИСТЪ ЗА

КНЪИЖЕВНОСТЪ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издатель Любомиръ П. Ненадовићъ.

Издави свакогъ Че-
твртка.

Београдъ 30. Марта.

Цѣна в години. 8, по-
год. 4, а на три мес. 2 цв.

ПЛАНДОВАНЪ.

Съ яганьцима пландовала
Край потока студена
Подъ зеленымъ виткымъ боромъ
Лепа Яна румена.
Поредъ нѣ е ягнѣ младо
Съ рожчиима злаћенымъ,
Съ вратомъ цвећа шаренога
Венцемъ лепо кибенымъ;
Изъ руке га наранила,
Па га мази, милуе:
„Душо моя, злато мое,
Како лепо мируе!“
Гледало е момче младо,
Па запева: „ой! ой! ой!
Срце, Яно, изъ недара!
Куд' те сломи бабо твой,
Да с' пребияшь по горицы
Тако млада зелена?!
Но ты прими мене, душо,
Место стада малена;
Я ћу т' бити јоштъ верни
Него твоје ягнѣ то,
И волећи него майку,
Нег' царево благо сво!“

М.

ПРЕДЛОЖЕНІЕ.

ЗА ПОВОЛШАНЪ ТРГОВИНЕ, ЗЕМЉДѢЛІА, СКО-
ТОВОДСТВА И СВАКЕ СТРУКЕ РАДИНОСТИ, У
НАШЕМЪ ОТЕЧЕСТВУ:

У нашемъ отечеству, найвећи е, а готово и
едини производъ, свинѣпашество; Но овај произ-
водъ недоноси никакву *праву* ползу нашемъ наро-
ду, осимъ година кадъ жиръ роди; ербо онъ немо-
же млаће свинче продати, докъ му најманѣ три
године nebude, а за ове три године, онъ на то свин-
че толико у рани потроши, колико и свинче вреди,
а кадъ-кадъ и више, слѣдователно само е за рану,

и то после три године, новце узео, а свинче му
отишло бадава, и тако ие се ни најманѣ ползоево
за дангубу своју око нѣга, за коѣби време могао,
радећи што друго, себи лепо ползу прибавити, а
сверху тога кадъ-кадъ долази и црканѣ свиня,
коѣ му јоштъ више одъ нѣи ползу умалява. Осимъ
тога, свинѣ тако прериваю земљу, да неможе ни
трава по нѣой да расте, и друга марва неналази
себи пашу, и зато е люди манѣ и пате, слѣдова-
телно свинѣ препятствую умноженѣ говеди, коня
и оваца.

По овому изишло би рѣшеніе, да се свинѣ за-
тру кадъ толику штету праве а никакве собствен-
не ползе недоносе; Но то се неможе, и нетреба
нипошто чинити, докъ се народу неотвори путь,
да онъ може своју рану продавати у натури, и за
ню сваке године новце узимати, паби онъ онда и
самъ затрѣо свинѣ, крозъ коѣ е до садъ само своју
рану продавао а за нѣи ништа недобивао.

А да би се то постигло, треба начинити добре
и уредне путове преко планина, на границе одъ
све четири стране отечества нашегъ тако, да се-
лякъ може возити на своя два вола 800 ока у ме-
сто што садъ вози само 250, и путовати за петъ
дана, у место што садъ путуе 15 дана, па бы онъ
онда своју ползу увидіо, и баталію патенѣ свиня, а
приватіо се болѣ земљдѣлїа, и патеня говеди, коня
и оваца, коѣ бы му све болю ползу приносило не-
го до сада.

Ови путови по момъ мнѣнію, треба да буду,
еданъ између Пожаревачкогъ и Ћуприскогъ окру-
жїа преко планина, на Милановацъ и оданде на Бр-
зу паланку, други одъ Карановца преко планина на
Рашки карантинѣ, трећи одъ Београда до Раче на
дрини, а четврти одъ Београда до Нишке границе,
кои е већъ скоро и готовъ. После да се таковимъ
путовима союзе међу собомъ све главне вароши
свію окружїа. А најпосле да остане да се свако
село союзи съ овимъ окружнимъ путовима, а чрезъ
то и сва између себе, паће после бити свако се-
ло союжено са свима великимъ путовима на коју

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

страну оће да иде. А донде мучиће се јошть до о-
кружни путова, кадъ е велико блато.

Ови путови осемь поменуте ползе, принелиби
велику користь и нашимъ гвозденимъ рудокопняма,
еръ бы се чрезъ ныи сваке сорте гвозђе наше из-
носити могло, као што ће се у њима правити сва-
ке струке алата, судова и прочи потреба, и одъ
ливеногъ и кованогъ гвозђа, и отворио бы се путь
за пролазне еспапе како изъ турске за аустрию та-
ко и одунудъ за турску коеби нашой земљи тако-
ђеръ велику ползу приносило, а осемь ови изникле
бы онда и многе друге кое намъ садъ нипознате
нису.

Кадъ бы пакъ и порта отоманска, направила
таковий путь одъ Новогъ Пазара до Скадра, кое се
зове на адријатическо море, съ коимъ бы се нашъ
одъ Рашке соединю, онда бы ми наше производе
управо на оно море могли износити, кое бы была
неисказана полза, а и то може лако быти, што е
Г. Петроніевихъ о тому већъ и говорио са садаш-
њимъ Садразамомъ ч. Решидъ-пашомъ, и у овомъ
случаю, половина влашке, ако не сва овуда бы
прносила свое важніе производе на адријатическо
море, и небы ий више шиляла дунавомъ и преко
црногъ мора, ер би іой овуда неисказано прече бы-
ло, и само бы најѣтніе производе досадашњимъ
путемъ износила, и оне кои неиду далъ одъ Цари-
града и њгове околине.

Може быти да ће ко помислити, ето намъ Са-
ве и дунава, па зашто садъ непродасе наша ра-
на за море и овимъ у Европу. Ово зато небива,
што лађе мораю пролазити крозь два ђердапа, па
е чрезъ тога скупъ навлумъ, и зато при ѣтиной
рани мало остане селяку за рану, а овако, кадъ
сваки ондесе свою рану на Брзу Паланку, онда е
прода пошто и власи съ оне стране, а самъ ю во-
зи, кирија га ништа некошта, коя се Савомъ и Ду-
навомъ платити мора, и сваки ће човекъ макаръ изъ
когъ места па даже и изъ Шабца пре однети свою
рану на колима у Брзу Паланку, него Савомъ и
Дунавомъ на лађи. Было е пређе мнѣнія, да очи-
стимо и мораву за пловитву, но припоменутимъ
путовима ни то не би значило башъ ништа. Ербо
како ніе полезно возити рану Савомъ и Дунавомъ
у Брзу Паланку, онда и плавитва мораве была бы
са свимъ бесполезна, ербо за Смедерево и Бео-
градъ, опетъ бы рана одъ свуда пре долазила на
колима овакимъ путовима, него моравомъ и дуна-
вомъ, особито кадъ се узме у призрѣніе возенъ на
колима до лађа и изъ лађа до магаза, и товаренъ
и растоваренъ на лађама.

Наравна стваръ, да се оће на ове путове ве-
лики трошакъ. Но я съ поверенъмъ смемъ рећи,
да бы нашъ народъ радо притекао съ новцемъ у-
помоћъ, за оваково предпріятіе, ербо е већъ осе-
тію ползу и олакшанъ одъ оваки путова, текъ одъ

ово мало што ий већъ готови имамо, и да прави-
тельство у тому предпріятію не бы никакву недо-
скудицу осећало.

КАКО СЕ ГДИ ГОВОРИ.

У *источное* се нарѣчию овай слогъ (кои се у
славенскомъ пише са *ѣ*) изговара као *е*, н. п. *вера*,
селе, *колени*, *дедъ*, *девојка*, *дете*, *сено*, *бело*, *лепо*,
несам. *слетити се желети*, *волетити*, *видити*, *вртети*,
еде, *овде*, и т. д. Овако е у многиемъ речима и у
данашњему Славенскомъ езику *е*, мѣсто *ѣ*, н. п.
песокъ млеко, а особито после *р*, н. п. *время*, *пре*
(*прекрасный*), *предъ*, *престолъ*, и т. д.

У *западное* се изговара свуда као *и*, н. п. *ви-*
ра, *силе*, *колино*, *дидъ*, *дивојка*, *дите*, *сино*, *било*, *ли-*
по, *нисамъ*, *сияти*, *смяти се*, *желити*, *волити*, *види-*
дити, *вртити*, *еди*, *овди*, и т. д.

У *южно* пакъ изговара се одъ више руку:

1. Гдѣ се у *источное* и у *западное* на
овиѣмъ слоговима гласъ не отеже (него или се
изговара оштро са знакомъ *или* `), као н. п.
сѣница и *сѣница* *die Maisse*, и *сѣница* и *сѣница*
die Raibe, или само полако безъ икакога акцента,
као н. н. *ѣверити* и *ѣверите*), ондѣ се изговара као
ѣ, н. п. *ѣра*, *сѣме пѣвати*, *цѣтлови*, *бѣжати*, *сѣница*,
уѣбриги, и т. д.

2. У овоме догађаю кадъ е овай слогъ после
д, *л*, *н*, и *т*, онда се свуда (као и у Славенскомъ и
Рускомъ езику што ми читамо) претвери *л* у *лъ*, а
н у *нь* (н. п. *лъто*, *нѣдра*), а по многиемъ мѣстима
(као н. п. у Херцеговини и у Црној гори) *д* у *ђ*, а
т у *ћ*, н. п. *ђедъ*, *ђевојка*, *ђеци*, *виђети*, *овђе*, *онђе*;
врђети, *летђети*, *ћерати*, и т. д.; по некиѣмъ пакъ мѣ-
стима, особито къ западу (као у Дубровнику и у
Босни — особито по варошима) ова се два слова
не претвараю, него се говори *дѣдъ*, *дѣвојка*, *дѣца*,
видѣти, *овдѣ ондѣ*; *врѣти*, *летѣти*, *тѣрати*, и т. д., и
за ово могло би се рећи да е грађански или гос-
поски говоръ южнога нарѣчя, кои ми велимо да
би требало узети за књижевни езыкъ у свему на-
роду нашему.

3. После *р* изговара се у овоме догађаю као
е, н. п. *предъ*, *преко*, *преопити*, *среќа*, *вреќа ждре-*
бета, *лстребови*, и т. д. Истина да самъ я у Трши-
ћу јошть у дѣтиньству слушао *рѣчитъ*, *ерѣшникъ*,
ерѣшница, али у Дубровнику и у Црној гори го-
вори се *грешникъ*, *грешница*, и т. д. Овако су и
Руси у данашњему Славенскомъ езику на овакиѣмъ
мѣстима пометали *е* мѣсто *ѣ*, као што е мало прие
напоменуто.

4. Гдѣ се у *источное* и у *западномъ* нарѣчи-
ю на овиѣмъ слоговима гласъ отеже (са знацима

или и) ондѣ се свуда изговара као *ие*, н. п. *двете сиено, бивло, ливпѣ, нивсам, ривчѣ*, и т. д.

Тако се по овиемъ правилама говори, кое многи наши књижевници јошть никако не могу да разумиоу, н. п. *двете и дѣтета* (или *ѣтета*) и *дѣца* (или *ѣца*), *липо* и *лѣпше* и *лѣпота*, *врисе* и *врисена* и *временитѣ*, *сиено* и *сѣшина*, *прелазити* и *привлазѣ*, *претопити* и *претопѣ*, *преварити* и *привара*, и т. д.

Као што се каже да никакога правила нема безъ изнимке, тако се и противъ овога правила налази неколико ривчи у којима се слогови изговараю као *е* мѣсто *ие*, и то *е* у род. мн. кодъ онихъ ривчи кое се у именит. изговараю са *е*, н. п. *дѣло дѣла, мѣсто мѣста, вѣра вѣра, здѣла здѣла*, и т. д. Ако би се нашла јошть коя ривчѣ да се гдѣ у именит.: овако изговара, у оной не би нико погрешно кадѣ би написао *ие* мѣсто *е*.

5. Предѣ самогласниемъ словима и предѣ *і* (по Славенскомѣ предѣ *я* и *ю*) изговараю се као *и*, н. п. *виати, сиаги, смилати се, Биоградѣ, изио (изела), видио (видѣла)*, и т. д.

Кадѣ помислимо да сваки књижевникъ закона источнога зна или да *мора* знати гдѣ би по Славенскомѣ езикѣ валяло писати *ѣ*, а тако сваки књижевникъ закона западнога да зна или да *мора* знати гдѣ би по доякошиѣму писано многихъ валяло писати *е*, а узѣ то сви да знаду или да мораю знати съ какиемъ се гласомъ коя ривчѣ у народу изговара, онда се слободно може реѣти да сваки однахъ безъ икакога учена може знати не само како се коя ривчѣ по южномѣ нарѣчию изговара, него и у овиемъ ривчима гдѣ се *ѣ* или *е* изговара као *ие*, на коему *е* слову и какавѣ акцентѣ, н. п. по Слав. *лѣкѣ*, по источ. *лекѣ*, по запад. *ликѣ*, а по юж. *лиекѣ*; тако Слав. *лѣчити*, источ. *лечити*, запад. *личити*, юж. *лиечити*: тако гдѣ *е* годѣ у источномѣ нарѣчию на *е* и у западномѣ на *и* знакъ *е*, ондѣ *е* у южномѣ оштри (*е*) на *и*, а гдѣ *е* у источномѣ на *е* и у западномѣ на *и* знакъ *е*, ондѣ *е* у южномѣ мало слаби (*е*) на *е*.

Осим назначениехъ овдѣ мѣста јошть се у южномѣ нарѣчию изговара *ие* (мѣсто *и* у оба два друга нарѣчја): 1) у имена прил. и у мѣстоим. коя се као и она скланяю, у род. мн., н. п. *добриехъ, нашивехъ, овиехъ*, и т. д.; 2) у овиехъ ривчи мушкога и среднѣга рода у твор. ед., и дат. твор. и сказ. мн. сва три рода, н. п. *добриемъ човѣком, дѣтетомъ, добрием* и *добриема* *людима, женама, селима*, и т. д. У нашиемъ народниемъ пѣсмама южнога нарѣчја гдѣ *е* одѣ ова два слога валяло начиняти еданѣ, ондѣ се на преѣшнѣнемъ мѣстима изоставля *и* па остае *е*, н. п. *дѣте, гивздо, бѣло*; у овиемъ пакѣ падежима изоставля се *е* те остае само *и* по изговору другиехъ нарѣчја, н. п. *овихъ, тилѣ*; а и у говору по найюжнѣмъ краевима (као н. п. у Дубров-

нику и у Црной гори) кадѣ би ко рекао н. п. *добрилѣ, добрихѣ, добрила*, не би било ништа особито; за то я мислимъ да би књижевници кои би вољѣли у овомѣ не држати се южнога нарѣчја, могли (за садѣ, докѣ се не би што друкчие у договору одредило) и у прози писати или само овако *добримѣ, добрихѣ, добрила* или миѣшати и едно и друго (*добрилѣ* и *добриемѣ, добрихѣ, добрила* и *добриема*) као н. п. што се говори и пише *мога* и *мога, мене* и *мовлу*.

Вук. Стеф. Караѣић.

ДАФНИСЪ И КЛОЕ.

(Идила изъ Геснера.)

Вечернымъ црвениломъ бьяше небо покривено, кадѣ *е* Клое са своимъ Дафнисомъ држеѣи се за руке, къ жубореѣемъ потоку, у усамлѣне цбунове дошла; но ту веѣ сеѣаше Алекса; красанъ младѣиѣ. Любовь небьяше јоште у нѣговымъ прима пробуѣена. „Здравѣ ми буди, за любовь ништ' незнаюѣиѣ младѣиѣ!“ проговори Дафнисѣ. „Можда ти *е* веѣ дѣвойка каква срце умекшала, кадѣ тако усамлѣне сѣнке тражишѣ; ерѣ залюблѣни радо усамлѣна места траже. Я самѣ дошао съ моѣомъ Клоѣомъ овамо; у тихомъ пушняку оѣемо среѣу любви наше да пѣвамо.“ Тако говораше онѣ, и притисне руку дѣвойке на свое прси. „Оѣешѣ ли и ты да слушама Алекса?“

Алекса. Никаква дѣвойка нѣ ми срце умекшала. Дошао самѣ овамо да видимъ како красно вече брегове румени; но радо ѣу послушати пѣванѣ ваше; прѣятно *е* при сумрачку лепу песму слушати.

Дафнисѣ. Оди Клое! седимо овде покрай нѣга на зелену траву; пѣваймо песму едну; я ѣу пѣванѣ твоѣ съ моѣомъ фруломъ пратити. А ты Алекса, ты си добарѣ свираѣ; ты съ твоѣомъ фруломъ мое пѣванѣ спроводи.

„Я ѣу га спроводити,“ рече Алекса. Садѣ седну сви на зелену траву, и Дафнисѣ почне овако:

Дафнисѣ. Чуй тиха долино, и вы листнати холмови! Ни еданѣ пастырѣ нѣ тако среѣанѣ као я, ерѣ ме Клое моя любви. Она *е* любка као рано јутро, кадѣ се сунце иза брега мало по мало появлюе онда, онда се сваѣиѣ цвѣтакѣ весели, а птице му на сусрѣтѣ певаю, и по виткимъ гранама весело скакутаюѣи, росу съ листѣиѣ обालю.

Клое. И мала се ластва радуе, кадѣ се изѣ дубокогѣ зимногѣ сна пробудѣи, и красно пролеѣе угледа; она скакуѣе онда по врбовымъ границима, свое узхиѣенѣ брежульцима и долинома саобщтава, и виче: другарице! пробудѣте се, пролеѣе *е* дошло; — но я самѣ много усхиѣенѣи јоште, зато, што ме Дафнисѣ любви, па и я другарицама моима

говоримъ: много в славе нег' и само долазеће пролеће, кадъ насъ добродѣтельный младичъ любви.

Дафинсь. Лепо в кадъ на удалънымъ брежульцыма стада крозь тавне цбунове тамо амо тумарую и блуде; — но лепше в о Клоіо, кадъ ти свѣжій цвѣтний венаць мрке косе твоє краси. Лепо в ведроґъ неба плаветнило, но лепше в црно око твоє, кадъ се на мене любко осмеює. Да, мила Клоіо, тебе я выше любимъ него рибе бистро везро, много выше него шева ютренній воздухъ.

Клоє. Кадъ самъ се едномъ у тихомъ везру огледала, ахъ, уздисала самъ тада, говорѣи у себи; были се Дафинсу, найболъмъ пастыру, допаста могла? Межу тымъ ты си иза мойй леґи' стая, и цвѣће преко главе мое у воду бацао, тако, да в ликъ мой у трептеѣмъ круговима воде изчезуо. Уплашена обазрела самъ се тада, опазимъ тебе и узданемъ; а ты ме онда на прси твоє притиснешъ; — ахъ! повикао си: богови су свидѣтели, я те любимъ Клоіо! — Ахъ, повикала самъ и я онда: я те любимъ Дафинсе, выше него пчеле цвѣтъ на дрвима, много выше него цвѣће ютреню росу.

Дафинсь. О Клоіо! кадъ ми са сузымъ окомъ, и са обгрляваюћомъ мишицомъ твоіомъ кажешъ: Дафинсе, я те любимъ; — ахъ, онда я погледъ мой крозь тавне сѣнке дрвећа у сіаюће се небо управимъ. Богови! уздишуѣи, говоримъ тада, како вамъ за срећу мою благорарити могу, што сте ми Клою поклонили! па онда паднемъ іой я на прси нѣне, и заплачемъ се, а она ми сузе съ ока мога полюбцыма утре.

Клоє. Да, и онда ти я сузе любви съ ока твога полюбцыма моима утиремъ. Али іоштъ грозніє сузе потеку мени изъ очію и помешаю се съ твоима. Дафинсе! Узданемъ тада. Клоіо! узданешъ и ты, — и вхо намъ се на уздисає наше одзива. Стада крѣпи млада пролећна трава, — лаґане сѣнке опоравляю при несносной полудневной жаркости; — но мене о Дафинсе, ништа тако не крѣпи, као кадъ ми любка уста твоя кажу, да ме любишь.

Тако су пѣвали Дафинсь и Клоє. Срећна дѣцо! проговори Алекса, и уздане. Ахъ, садъ осећамъ, да в любовь срећа. Ваша песма, ваши погледи, ваше усхићенъ о томе су ме увѣрили! — 1845. Ф. Х.

ПРИВРЖЕНОСТЬ.

Едномъ крало представи се еданъ, кой се радъ быо своіомъ приврженосћу препоручити и одна свой говоръ почне: „Мой деда, отаць и я изгинули смо за ваше величество.“ На кое добіє заслу-

жень одговоръ: „Е, кадъ сте изгинули, я съ мртвыма немамъ ништа посла, на полъ!“

СВЕТА ОСВЕТА.

Пытали су едноґъ црногорца зашто онъ оће да се освети. „А да како небы“ одговори црногораць. „Кадъ осимъ што мы знамо да тако треба, и светый нашъ владика сваке неделъ у вѣрую чита „света света.“

СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Посредствованъ французске у англезко-грчкой препирки, слабо в помогло, ерѣ стигао в гласъ да англезка уваћене лаће оће да прода, и тyme да се наплати.

— Овы дана спалъно в у Бечу на гласіама, гди се обично сваке године спалює, преко 24 милиона Фор. сребра у изцепанымъ банкнотама.

— У кралъству Неаполитанскомъ само се 33. хиляде люди у затвору налази. Іоштъ мало па ће се цела земля у тавницу претворити, гди ће краль быти тавничаръ.

— Изъ Беча являю да в се Банъ Блацићъ заручіо са графицомъ Софіомъ Штокау у Напаєдлу.

В Являюѣи ГГ. скупительима предупсника, да су већ и имена предупсника печатана, и да в кнѣга: „Апотеоза великомъ Караѣорђу“ савсвимъ готова, принућенъ самъ молити и, да бы ми новце покупили и по пошти послали. Ово чинимъ збоґъ тога, што су ми досады увекъ *напредъ послане кнѣге* по већой части *пропале*, по свой прилицы збоґъ тога, што се млоги лакше уписую, него што плаћаю, а скупитель нити може, нити в дужанъ за друге плаћати. Комъ в до кнѣге, томъ заиста неће тяжело быти, да новце напредъ пошлѣ, кадъ већ зна, да в кнѣга печатана. Осимъ тога, я свакомъ емчимъ, да ће наскоро кнѣгу добити. Нека ми нико незамери, што ме в искусство на овай коракъ навело. Ко изъ превеликоґъ родолюбія често штедує, мора наипосле банкротирати. Врата родолюбія отворена су свакомъ, нити в оно собственность само списателя већ *целогъ* народа. — Рука руку мѣ, а образъ обадве. Видићемо, оће ли остати когодъ съ неумивенымъ образомъ. — Я самъ уписицыма поверовао; надамъ се дакле, да ће и они мени. ГГ. Скупители нека новце за еданаєсту кнѣгу себи задрже, као награду за трудъ, ако бы пакъ хтели кнѣге место новаца, нека ми у писму свомъ, кадъ новце пошлю, яве.

Б. Малетичъ.